
*AZ (ÁLLAM)POLGÁRI NEVELÉS A 20. SZÁZAD ELSŐ
ÉVTIZEDEIBEN KÉT JEZSUITA GIMNÁZIUM PÉLDÁJÁN
KERESZTÜL*

HuCER 2021 Konferencia

2021. május 27.

Dallman Kristóf
PTE OTNDI II. évfolyam

Kutatási háttér

2012-2016: PPKE BTK – Történelem BA

Szakdolgozat témája: *Jezsuita kollégiumok és oktatási sajátosságai a 18. századi Magyarországon*

2016-2019: PPKE BTK – történelemtanár-pedagógiatanár MA

Szakdolgozat témája: *A tanórán kívüli nevelés formái a magyarországi jezsuita gimnáziumokban*

2019- : PTE OTNDI – Neveléstörténet program

Disszertáció témája: *Az ignáci pedagógia megjelenési formái a 19-20. századi magyarországi jezsuita intézményekben*

2019- : PPKE BTK Szlavisztika (orosz) BA

2020-2021: ÚNKP Felsőoktatási Doktori Hallgatói Kutatói Ösztöndíj

Kutatási téma: *Feloszlatott katolikus szerzetesrend a cár földjén – A Jézus Társasága működési lehetőségei az Orosz Birodalomban 1773–1820 között*

Az ignáci pedagógia periodizációja

01

1532–1773

- Rendalapítás
- 1599: *Ratio Studiorum*
- Virágkor

02

1773–1814

- Felosztatás
- Útkeresés

03

1814–

- Újbóli engedélyezés
- Új iskolaalapítások
- Kapcsolat az állami oktatásirányítással

A kutatás célrendszere

Milyen módszer alapján szervezte meg a Jézus Társaság a középiskolai oktatásuk sajátos rendszerét?

Miként viszonyul a 19-20. századi magyarországi jezsuita nevelő-oktató munka a Jézus Társaság 16. századtól egyre bővülő didaktikai eszköztárához

Milyen fejlődési utat írtak le 17-18. századi „aranykor”-hoz viszonyítva a Magyarországon működő jezsuita fenntartású intézmények?

A tanórai kereteken túl milyen nevelési-oktatási formákat alkalmaztak a jezsuita gimnáziumokban, illetve a további szintereken?

Milyen gyakorlati kapcsolat mutatható ki a rendalapító Loyolai Szent Ignác eszmeiségével és pedagógiai gondolkodásával?

Kutatási hipotézisek

H1: *A jezsuita oktatás közel ötszáz éves története során érvényben maradtak a rendalapító, Loyolai Szent Ignác oktatási elvei.*

H2: *A jezsuita gimnáziumokban a tanórai és a tanórán kívüli nevelési módszerek harmonikus egységet alkotnak.*

H3: *A tanórán kívüli nevelési-oktatási módszerek közül van, ami a 18. század óta jelen van a jezsuita gimnáziumokban.*

H4: *A jezsuita önképzőkörök a tantervi tudás kiegészítése mellett a résztvevő diákok a) anyanyelvi kompetenciáját, b) **szociális és állampolgári kompetenciáját**, c) kezdeményezőképességét és vállalkozó kompetenciáját, illetve d) esztétikai–művészeti tudatosságát és kifejező képességét is hatékonyan fejlesztheti.*

Az *ignáci pedagógia* meghatározó dokumentumai:

Loyolai Szent
Ignác:
Lelkigyakorlatok
(1548)

Ratio Studiorum
(1599)

Instructio
(1735)

*A jezsuita
nevelés
jellemzői* (1986)

*Az ignáci
pedagógia*
(1992)

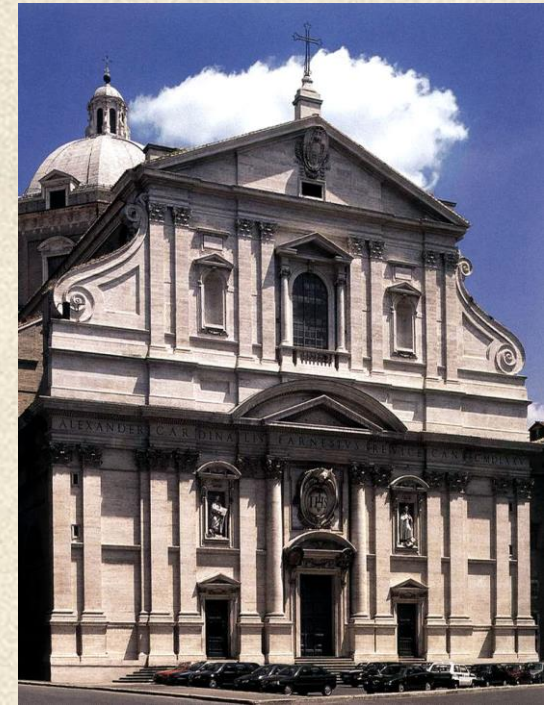
A jezsuita nevelés értékei¹

- *Omnia Ad maiorem Dei gloriam* - Mindent Isten nagyobb dicsőségére,
- Megtalálni Istent mindenben: az igazság keresésének, a kutatásnak a szabadsága,
- A tanulás: mélyíti az emberséget, közösségi emberi tevékenység.
- *Cura personalis* - személyes törődés minden egyes személyben Isten gyermekét tisztelve és szeretve,
- Másokért élő ember: igazságosan és az igazságosságért cselekvő hit,
- *Magis* – Kihívásokon elfogadása, kiválóságra és a teljesebbre törekedve,
- Reflexió és a szellemek megkülönböztetése: az akarat nevelése a felelősségteljes szabadság kiteljesedése céljából. Minden emberi cselekedetnek morális (erkölcsi) vetülete van.
- A szív, az értelem és lélek egysége: a teljes emberi személy nevelése – integrálni az emberi élet minden dimenzióját.
- Közösség – minden egyén kiteljesedése a közösségi élet aktív cselekvőjeként

¹: P. Holczinger Ferenc SJ.A Fényi Gyula
Jezsuita Gimnázium és Kollégium Pedagógiai
Programja. Miskolc 2014. 19-20.

Loyolai Szent Ignác és az első jezsuiták

- Loyolai Szent Ignác (1491–1556)
 - *Lelkigyakorlatok*
 - 1540 – *Regimini militantis Ecclesiae* (MHSI) – III. Pál
 - „Barátok az Úrban” – *devotio moderna*
 - Központosított irányítás, hosszú és sokoldalú képzés
 - 1548 – első iskola Messinában
 - 1599 *Ratio Studiorum*
 - Jezsuita Redukciók - *ad ecclesiam et vitam civilem essent reducti*
 - 1773 – *Dominus ac Redemptor* – XIV. Kelemen

Levéltári források

Jezsuita Levéltár és Rendtörténeti Könyvtár

HU JTMRL I.02 – Az Osztrák(-Magyar) Rendtartomány iratai
HU JTMRL I.03 – Az önálló Magyarországi Rendtartomány iratai
HU JTMRL II.02 – A kalocsai rendház és gimnázium iratai
HU JTMRL II.04 a-d. – A pécsi rendház, internátus és gimnázium iratai
HU JTMRL IV.007 – Jablonkay Gábor személyi hagyatéka
HU JTMRL IV.060 – Kerling János személyi hagyatéka

Pécsi Egyházmegyei levéltár

PEL I.1.a, e, f, g – Püspöki Hivatal iratai
PEL IV.1. – Egyházmegyei Alapítványi Hivatal iratai
PEL IV.5 – Pécsi Katolikus Legényegylet iratai
PEL IV. 6. – Pécsi Pius Gimnázium iratai

Kalocsai Főegyházmegyei levéltár

HU KFL I.03 – Kalocsai Főegyházmegyei Tanfelügyelőség iratai
HU KFL VI.01 – Kalocsai Érseki Főgimnázium iratai
HU KFL I.01.a – Kalocsai Érseki Hivatal egyházkormányzati iratai

Levéltári források

MNL Baranya Megyei levéltára

HU-MNL-BaML-VIII.61 – Jezsuita Rend Pius Gimnáziumának iratai
HU-MNL-BaML-XII.6 – Jezsuita Rend Pécsi Rendháza (Pius) iratai

MNL Országos levéltára

HU-MNL-OL-P1678 – Jézus Társasági Szent István Gimnázium Kalocsa (Stephaneum) iratai
HU-MNL-OL-P 1437-21 – Jezsuita rend (kalocsai jezsuiták) különféle ügyei
HU-MNL-OL-P 1569-5-691 – Jezsuita-rend Magyarországi Tartományfőnöksége (1940-1944)

MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára

HU-MNL-BKML-VIII.55 – A Jézustársaság Kalocsai Érseki Főgimnáziumának (Szent István Gimnázium) irata
HU-MNL-BKML-XII 5 – A Jézus Társaság Kalocsai Kollégiumának irata
HU-MNL-BKML-X 278 – A Kalocsai Jézus Szíve Társulat iratai (1912-1944)
HU-MNL-BKML-X 279 – A Kalocsai Érseki Gimnázium Mária-Kongregációjának iratai
HU-MNL-BKML-X 280 – A Kalocsai Érseki Gimnázium Kisebb Mária-Kongregációjának iratai

Nyomtatott források

- Évkönyvek, értesítők
- Tankönyvek
- Iskolai folyóiratok (pl. *Arany-Ezüst*, *Mecsek Alján*)
- Zsinati jegyzőkönyvek
- Jogszabályok:
 - Törvények (pl. 1868. évi XXXVIII. törvénycikk; 1924. évi XI. törvénycikk)
 - VKM rendeletek (1920. évi 67.200. számú rendelet)
 - Tantervek (1883. évi XXX. törvénycikk)

Tanórán kívüli tevékenységek a jezsuita iskolákban

Iskolai Színjátszás

- Középkori misztériumjátékok
- Műfajai:
 - Bibliai drámák
 - Történelmi drámák
 - Morálitás drámák
- Magyarországon kiemelkedő jelentőségű
- Ünnepeles előadások

Nyelvi akadémiák

- A latin nyelvű képzés kiegészítője
- Tanterven túlmutató tudásanyag
- Rendes- és dísz ülések
- Népnevelő funkció
- Felsőbb évfolyamokban tudományterületi bontás
 - Humanitás
 - Természettudományok

Aemulatio – versengés

- A kezdetektől fogva jelen van a jezsuiták eszköztárában
- Az osztályok két (római és pun) táborra osztása
- Tisztek (és Consul), közkatonák
- A rangsort a tanulmányi eredmények határozták meg
- Folyamatos „harc”, kihívások
- Latin „párbajok”

A pécsi Pázmány Péter Önképzőkör

- 1916-ban alapítja az iskola első vezetője P. Jablonkay Gábor S. J.
- Felső tagozatos tanulók
 - 1919: VIII. osztályosok számára Pázmány-bölcselőkör
- Irodalmi, történelmi és társadalomtudományi kör
- Vezető tanár és megválasztott diák elnökség
- Önálló pályamunkák:
 - Novellák
 - Versek
 - Értekezések
 - Színdarabok
- Fennmaradt dokumentumok²
 - Jegyzőkönyv
 - Díszkönyv

²: (HU JTMRL II.04.b)

Köszönöm a figyelmet!

kristofdallman@gmail.com

CREDITS:

This presentation template was created by Slidesgo,
including icons by Flaticon, infographics & images by
Freepik

